

- Detsentralizatsiia. <https://decentralization.ua/>
“Finansuvannia tsilyovykh prohram: biudzhetni priorityety miskykh hromad Kharkivshchyny na 2024 rik” [Financing of Targeted Programs: Budget Priorities of Urban Communities of Kharkiv Region for 2024]. *Hromadskiy prostrir*. February 15, 2024. <http://surl.li/nvzizs>
- Hrubliak, O. “Osnovni vektory zmin mistsevykh biudzhetyv u konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii ta voiennoho stanu” [The Main Vectors of Changes in Local Budgets in the Context of Budget Decentralization and Martial Law]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1 (2023): 59-67.
DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.059
- Ivanko, K. O., and Movchan, T. V. “Rozvytok terytorialnoi hromady ta osoblyvosti antykrizovoho upravlinnia” [Development of the Territorial Community and Features of Anti-crisis Management]. *Suchasni tendentsii rozvytku heodezii, zemleustroiu ta pryrodokorystuvannia* (2022): 48-52. <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4017/1/Мовчан%20Т..pdf>
- Kuzkin, Ye. Yu. “Otsinka biudzhetnoho potentsialu rehioniv v umovakh finansovoi detsentralizatsii” [Estimation of Budgetary Potential of Regions in Conditions of Financial Decentralization]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2018). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7152>
- [Legal Act of Ukraine] (1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
- “Mistsevi biudzhety” [Local Budgets]. *Open Budget*. <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=0753300000>
- “Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia” [Monitoring the Process of Power Decentralization and Local Self-government Reform]. *Detsentralizatsiia*. <https://decentralization.ua/mainmonitoring>
- Mishchenko, D. A., and Mishchenko, L. O. “Application of Cluster Analysis to Determine the Level of the Budget Potential of the Ukrainian Regions”. *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 1, no. 2 (2018): 179-185.
DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2\(14\)-179-185](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-1-2(14)-179-185)
- Pavlov, V. I. *Polityka rehionalnoho rozvytku v umovakh rynkovoї transformatsii (teoretyko-metodolohichni aspekty ta mekhanizmy realizatsii)* [Policy of Regional Development in Conditions of Market Transformation (Theoretical and Methodological Aspects and Implementation Mechanisms)]. Lutsk: Nadstryria, 2000.
- Radelytskyi, Yu. O. “Mistsevi biudzhety v umovakh finansovoi detsentralizatsii v Ukraini” [Local Budgets in the Conditions of Financial Decentralization in Ukraine]: *dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.00.08, 2019.

УДК 330.3:658.1

JEL: E22; O16; R11

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-106-114>

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РЕГІОНІ

©2024 КУЦИК П. О., БОЙКО Р. В.

УДК 330.3:658.1

JEL: E22; O16; R11

Куцик П. О., Бойко Р. В. Узагальнення методології аналізу інвестиційних процесів у регіоні

У статті актуалізується проблематика розробки методики аналізування інвестиційної діяльності та інвестиційного розвитку на регіональному рівні. Метою дослідження є узагальнення та подальший розвиток методичних засад аналізування інвестиційних процесів на рівні регіону. Доведено, що аналізування інвестиційних процесів у регіоні дає більш комплексну картину стосовно обсягів, динаміки, структурних характеристик і ефективності інвестиційної діяльності в регіональній економіці. Узагальнено, що в цілях проведення системного та комплексного аналізу процесів розвитку інвестиційної активності та діяльності в регіоні важливо сформувати повноцінне нормативно-методичне забезпечення, що складається з підходів, методів та інструментарію аналізування та діагностики, а також системи показників. Констатовано, що результати аналізу – це висновки щодо, з одного боку, інвестиційної активності суб'єктів господарювання, а з іншого боку – якості регіональної інвестиційної політики. Доведено, що нормативно-методичне забезпечення аналізу інвестиційних процесів у регіоні складається з двох блоків: 1) мікро-, 2) макроекономічний. Встановлено, що критерієм першого служить легкість (оперативність, витратомісткість, ефективність) проходження стадій інвестиційного процесу, тоді як другого – внесок (обсяги, структура, якість) інвестицій у соціально-економічний розвиток регіону. Обґрунтовано, що запровадження на регіональному рівні системи аналізу інвестиційного середовища передбачає послідовне поетапне проходження таких процедурних етапів: інституціалізація практики аналізу; формування ресурсного забезпечення; визначення осіб, відповідальних за проведення аналізу; закріплення системи показників, які готуються органами офіційної статистики; формування бази даних експертів; розробка чітких регламентів для проведення опитування й оцінювання характеристик інвестиційного середовища; визначення процедур «реакції» органів влади на результати аналізу; оприлюднення підсумків.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, регіональний розвиток, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційне середовище, методика аналізування.

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Куцик Петро Олексійович – доктор економічних наук, професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: lute@lute.lviv.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5795-9704>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/G-9204-2019>

Бойко Руслан Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: rboy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-0217>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-2597-2019>

UDC 330.3:658.1

JEL: E22; O16; R11

Kutsyk P. O., Boiko R. V. Generalization of the Methodology of Analysis of Investment Processes in the Region

The article updates the issue of developing a methodology for analyzing investment activity and investment development at the regional level. The aim of the study is to generalize and further develop the methodological principles of analyzing investment processes at the regional level. It is proved that the analysis of investment processes in the region gives a more complex picture regarding the volumes, dynamics, structural characteristics and efficiency of investment activities in the regional economy. In general, in order to carry out a systematic and comprehensive analysis of the processes of development of investment activity and activity in the region, it is important to form a full-fledged regulatory and methodological support, consisting of approaches, methods and tools of analysis and diagnostics, as well as a system of indicators. It is established that the results of the analysis are conclusions regarding, on the one hand, the investment activity of economic entities, and, on the other hand, the quality of the regional investment policy. It has been proven that the regulatory and methodological support for the analysis of investment processes in the region consists of two blocks: (1) microeconomic, (2) macroeconomic. It is determined that the criterion of the first block is the ease (operational, cost-effectiveness, efficiency) of passing through the stages of the investment process, while the second block is the contribution (volume, structure, quality) of investments to the socioeconomic development of the region. It is substantiated that the introduction of the system of analysis of the investment environment at the regional level involves the following procedural stages: institutionalization of the practice of analysis; formation of resource support; identification of persons responsible for the analysis; consolidation of the system of indicators prepared by official statistics bodies; forming a database of experts; development of clear regulations for surveying and evaluating the characteristics of the investment environment; determination of procedures for "reaction" of authorities to the results of the analysis, publication of the results.

Keywords: region, regional policy, regional development, investment, investment activity, investment environment, analysis method.

Fig.: 1. **Bibl.:** 14.

Kutsyk Petro O. – D. Sc. (Economics), Professor, Rector of the Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: lute@lute.lviv.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5795-9704>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/G-9204-2019>

Boiko Ruslan V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: rboy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4044-0217>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-2597-2019>

Моніторинг служить дієвим інструментом відстеження перебігу інвестиційних процесів у регіоні, своєчасної ідентифікації чинників і загроз, засвідчення високої якості й ефективності регіональної інвестиційної політики, а отже, – поліпшення інвестиційного середовища або ж, навпаки, ідентифікації причин послаблення інвестиційної привабливості територій, погіршення інвестиційного клімату. Таким чином, призначення моніторингу має дві сторони: а) швидка ідентифікація; б) початки ґрунтового аналізу. Якщо моніторинг буде насичений занадто великим масивом даних, які необхідно сформулювати, а також аналітично опрацювати, то він не виконуватиме повною мірою своєї базисної ролі, буде утрудненим і переобтяженим, а відповідно, низькоефективним або надто витратним і трудомістким.

Отже, логічно, коли моніторинг доповнюється аналізуванням інвестиційних процесів. Такий

аналіз значно більш комплексний і виходить за межі моніторингу, оскільки, по-перше, може передбачати діагностику на різних рівнях (окремого проекту, виду економічної діяльності, суб'єкта господарювання, галузі, регіону, країни); по-друге, буде містити значно ширшу базу даних; по-третє, виходитиме за межі суто інвестиційних аспектів, включаючи моделювання впливу на соціально-економічний розвиток територій і громад.

Своєю чергою, заради досягнення належного рівня ефективності, положення моніторингу необхідно структурувати. А це передбачає узагальнення методології аналізування інвестиційних процесів і їх впливу на соціально-економічний розвиток, відповідно, характеризується високим рівнем актуальності та методико-прикладної значущості.

Аналіз останніх публікацій науковців довів високу актуальність подальшого розвитку теоретичних і прикладних аспектів здійснення аналізу інвестиційної діяльності на регіональному рівні.

Теоретико-методичним і методико-прикладним аспектам дослідження методичних підходів до аналізування інвестиційної діяльності й інвестиційної активності на різних рівнях управління присвячені публікації таких науковців, як Васильців Т. Г., Грицай Т. А., Залунін В. Ф., Ковтун Н., Корсаков Д. О., Криклива М. О., Левицька О. О., Левчинський Д. А., Лупак Р. А., Мороз О. С., Мульська О. П., Нестерова С. В., Різник Д. В., Славкова А., Спільник І., Стецюк П. А., Чумаченко М. Г., Шупа А. Та ін.

Разом із тим, адаптація до нинішніх умов та напрацювання більш якісних управлінських рішень у сфері регіональної інвестиційної політики потребують значного вдосконалення та розвитку напрацювань щодо методики аналізу інвестиційних процесів у регіоні.

Метою статті є узагальнення та подальший розвиток методичних засад аналізування інвестиційних процесів на регіональному рівні.

На мікроекономічному рівні достатньо багато уваги приділено аналізу інвестиційної діяльності. У більшості навчальних підручників з економіки підприємства інвестиції розглядаються як окремий напрям, окрема група ресурсного забезпечення, що потребує планування, організації, аналізування, розвитку й ефективного використання. Втім, загалом класичні й усталені положення з аналізування інвестицій переросли в інвестиційний менеджмент, де у фокусі уваги перебуває організація інвестиційної діяльності, а в частині аналізу – методика оцінювання інвестиційних проєктів. Тут фактично переплітаються організаційні й економічні питання. Перші – стосовно грошових потоків; другі – економічного аналізу ефективності використання.

Подальша еволюція методології дослідження інвестиційних процесів на рівні окремих проєктів чи суб'єктів господарювання забезпечила розвиток такого поняття, як інвестиційний аналіз (як окремий напрям економічного аналізу). Таким чином, головним суб'єктом (стейкхолдером) стає інвестор, а результати інвестиційного аналізу дозволяють йому ухвалювати управлінські рішення у сфері інвестування. Однак таке бачення видається дискусійним, адже інвестиційний аналіз може стосуватися формування методики та методології аналізу різних аспектів, пов'язаних з інвестиціями, інвестиційним процесом, що обумовлює актуальність відповідних питань і для топ-менеджменту, власників бізнесу; іншими словами – з боку не тільки тих, хто надає, але й тих підприємств, які залучають інвестиційний ресурс.

Розвиваючи авторські узагальнення стосовно методології аналізу інвестиційної діяльності на

рівні суб'єктів господарювання, доходимо висновку, що все ж центровим аспектом тут служить інвестиційний процес. Власне, аргументи на користь цього рішення такі.

- ✦ По-перше, оцінювати інвестиційну діяльність підприємства в цілому, без конкретизації, невірно, адже одні суб'єкти господарювання інвестиційно активні, а інші – ні; одні вкладаються у просте розширення, інші – в інноваційні проєкти; на момент аналізу різні суб'єкти господарювання можуть перебувати в різних фазах життєвого циклу інвестиційного проєкту. Тож саме компонування інвестиційного процесу на окремі його стадії дозволяє визначати різні предмети аналізування, а отже, і дослідження.
- ✦ По-друге, різні етапи інвестиційного процесу мають властиві їм диференційовані цілі та завдання, перевірка досягнення яких, власне, визначатиме й підходи, способи та показники аналізу.
- ✦ По-третє, з позиції держави як суб'єкта інвестиційної політики, у т. ч. регіональної, компонування інвестиційного процесу на окремі етапи дозволяє ретельніше ідентифікувати перешкоди та проблемні сфери, чинники – дестимулятори інвестиційної активності в регіоні.
- ✦ По-четверте, закладення в основу методики аналізування саме інвестиційного процесу дозволяє водночас розвивати (вдосконалювати) і функцію економічного (інвестиційного) аналізу, і організаційно-управлінський бік інвестування.
- ✦ По-п'яте, перевагами процесного підходу є значно кращі можливості в частині прогнозування розвитку інвестиційних процесів, а також моделювання їх наслідків і взаємозв'язків з різними аспектами поступу регіональної економіки, інвестиційної активності та інвестиційної діяльності підприємств.

Н. Ковтун, проводячи дискусію щодо тотожностей, зв'язків і диференціацій різних аспектів інвестування, узагальнює, що інвестиційний процес слід трактувати як певне утверджене рішення інвестора щодо здійснення інвестиційних вкладень. Тоді як інвестиційна діяльність є продовженням цього рішення у вигляді здійснення та управління інвестиціями [6]. Проте з таким підходом складно погодитися, адже рішення важко порівнювати з процесом, відповідно, логічніше, коли інвестиційний процес являє собою певні стадії інвестування в межах конкретного інвестиційного проєкту, наприклад: 1) планування інвестиційного проєк-

ту; 2) ухвалення рішення про його інвестування; 3) визначення джерел залучення інвестицій; 4) вкладення коштів; 5) реалізація проекту; 6) повернення інвестицій; 7) їх вкладення в новий проект. Тоді як інвестиційна діяльність радше є загальною характеристикою того, чи здійснює підприємство інвестування, в яких обсягах, наскільки часто тощо.

Проте значно більше теоретико-прикладне значення має розуміння науковцем поняття «інвестиційний процес» на різних рівнях: мікро-, мезо- та макро-. Перші два трактуються як рівень ринку, а другий – як рівень макроекономічної системи, на якому виникають нові предмети аналізування інвестиційної діяльності, активності, процесу. Це учасники інвестиційних відносин, ресурси, що включають джерела формування коштів та інвестиційні інструменти, процеси як відношення та зв'язки між учасниками інвестиційної діяльності й інвестиційними інструментами.

В. Залунін і Д. Левчинський пропонують розглядати інвестиційний процес як життєвий цикл інвестиційного проекту, що достатньо справедливо та відповідає логіці й етимології процесу як послідовної зміни предметів і явищ, що відбувається закономірним порядком. Таким чином, згідно з баченням науковців, інвестиційний процес має такі етапи: 1) передінвестиційний, 2) інвестиційний; 3) експлуатаційний; 4) ліквідаційний [5]. З практичного боку зазначеним етапам відповідають фази: планування, ухвалення рішення, початку використання об'єкта, ліквідації проекту.

Таким чином, варто погодитися, що на мікрорівні інвестиційний процес – це послідовне проходження відповідних стадій, етапів, фаз, процедур тощо від моменту ухвалення (або ще планування) рішення про реалізацію інвестиційного проекту до його завершення, включно з відшкодуванням інвестицій, їх повною чи частковою окупністю. Відповідно, достатньо раціонально визначати методичні засади аналізування інвестиційної діяльності на мікрорівні в узгодженні з етапами інвестиційного процесу.

Отже, на передінвестиційному етапі у фокусі уваги – питання щодо визначення необхідного обсягу інвестування, строків реалізації та окупності проекту, планування параметрів його ефективності. Відповідна інформація необхідна для ухвалення рішення щодо інвестування. Інвестиційна стадія стосується вкладення коштів та підготовки об'єкта до його використання. Саме тому тут аналізують ритмічність реалізації проекту (відсутність відхилень за розмірами витрат і в часі), структуру інвестицій і їх витратомісткість. Експлуатаційна фаза покликана забезпечити належний перебіг інвести-

ційного проекту, зокрема в частині рівня ефективності та строків окупності інвестицій. Також актуальними тут є питання доходів і витрат, прибутку, теперішньої вартості грошових потоків. Стадія ліквідації, по суті, завершує інвестиційний процес. Вона може бути не надто актуальною, якщо, до прикладу, інвестиції вкладалися у власний об'єкт, який продовжує функціонувати після завершення проекту. Проте може відігравати й визначальнішу роль, коли, наприклад, йдеться про сферу житлового будівництва й об'єкт реалізується та здається в експлуатацію. Тоді на часі питання оформлення всіх юридично-інституційних процедур, т. зв. витрат на ліквідацію.

Підтвердження зроблених висновків знаходимо в низці публікацій з проблем аналізування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Так, у праці [14] визначаються такі параметри ефективності (у межах експлуатаційної фази інвестиційного процесу підприємства), як коефіцієнт рентабельності інвестицій, строк їх окупності, приведені витрати з урахуванням економічних, соціальних, екологічних та інших результатів, чиста теперішня вартість, внутрішня ставка доходу.

У дослідженнях [9, с. 1109; 7, с. 217–218] йдеться про те, що аналіз інвестиційного процесу (зокрема, в частині його ефективності) передбачає застосування методів обліку та дисконтування (для узгодження вартості надходжень і витрат за проектом до єдиного часового періоду) і таких індикаторів: чиста теперішня вартість, індекс дохідності, строк окупності інвестицій, внутрішня норма дохідності та ін.

Спільник І., Шупа Л. [12, с. 376] ведуть мову про те, що на передінвестиційному етапі суб'єктам, які розглядають і ухвалюють рішення стосовно здійснення капітальних вкладень, потрібно здійснити аналіз та визначитися з обранням низки потенційних альтернатив щодо інвестування, оцінити ймовірні обсяги та очікувану ефективність кожного з проектів, визначити інвестиційну привабливість об'єктів інвестування, обрати найкращі рішення щодо джерел і форм залучення інвестицій, включно з капітальними чи фінансовими формами. Окрім того, аналізу піддається також і вплив чинників фінансово-економічного стану та можливостей суб'єкта господарювання, фінансової стійкості, платоспроможності, особливостей виду економічної діяльності та поточного етапу життєвого циклу, інноваційно-технологічної готовності та розвитку, наявності вільних фінансових ресурсів, можливостей акумуляції капіталу ззовні.

У посібнику «Економічний аналіз» [4, с. 26–52] йдеться про те, що на інвестиційній стадії го-

ловні результати, яких потребує система менеджменту інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, стосуються різних аспектів структури інвестицій. По-перше, це галузева структура, яка відображає спеціалізацію, а також диверсифікацію бізнесу; по-друге, це технологічна структура, що засвідчує рівень інноваційності підприємства, а також його орієнтири стосовно інвестицій у пасивні чи активні основні засоби, модернізацію техніко-технологічної бази виробництва тощо; по-третє, це відтворювальна структура, яка вказує на тип відтворення інвестицій і бізнесу (збереження, заміщення, розширення виробничих потужностей).

Грицай Т. А. [3, с. 9] також дотримується ідеї про вибудування методики аналізування інвестиційної діяльності підприємства відповідно до складових інвестиційного процесу та зі застосуванням у таких цілях інвестиційного аналізу. Не застосовуючи відповідні ув'язки, автор визначає такі провідні об'єкти такого аналізу: аналіз інвестиційних потреб та умов інвестування; визначення джерел і витратомісткості інвестицій; перевірка рішень щодо інвестування відповідно до напрямів зміцнення конкурентних позицій підприємства; моніторинг кількісних та якісних критеріїв ефективності інвестицій; аналіз досягнення мети та цілей інвестиційної діяльності, ідентифікація можливих відхилень та визначення факторів, що їх обумовлюють; урахування ризику та доходності інвестицій. Однак, бачимо, що вони тісно пов'язані з поетапним проходженням фаз інвестиційного процесу.

П. Стецюк і Д. Корсаков [13] зазначають, що в інвестиційній діяльності функція економічного аналізу реалізується двічі: перед здійсненням інвестицій (задля попередньої оцінки обсягів капіталу, який необхідно вкласти, очікуваної віддачі та інвестиційних ризиків (показники: чиста теперішня вартість, внутрішня норма доходності, індекс прибутковості, строки окупності, модифікована внутрішня норма доходності)) та після реалізації проекту (в цілях перевірки виконання планових показників). При цьому функція управлінського аналізу супроводжує проект на постійній основі та передбачає вирішення таких завдань, як опрацювання потрібної інформації, аналізування грошових потоків, обрання ставки дисконтування, оцінювання ефективності, врахування прийнятності й ухвалення рішення про інвестування [13, с. 15].

Аналізування інвестиційної діяльності, що реалізується на рівні суб'єктів господарювання, видається доцільним вважати невід'ємним безпосередньо в системі регіональної інвестиційної політики. Такий висновок ґрунтується на тому, що отримані результати дозволяють

ідентифікувати як налаштованість (готовність, спроможність) економічних агентів до здійснення інвестицій, так і наявні проблеми та перешкоди в цій сфері.

Натомість макроекономічна складова дасть відповіді на питання стосовно загальної інвестиційної активності в регіональній соціально-економічній системі та її внеску і впливу на провідні ознаки регіонального розвитку. Логічно, коли структурними складовими макроекономічного аналізу служать обсяги і рівень, динаміка, структура, внесок і ефективність.

Як показано у [8], коли аналізують обсяги інвестиційної діяльності в економіці, здебільшого ведуть мову про загальні масштаби інвестицій, а також за головними їх видами – капітальними, фінансовими, прямими іноземними, внутрішніми та іншими інвестиціями. Достатньо визначальним, зокрема в сенсі порівняння інвестиційної активності за регіонами/територіями, є такий параметр, як обсяги інвестицій в розрахунку на одиницю населення. Прийнятими є й інші питомі характеристики, як-от: обсяги інвестицій до ВРП, до виробництва в реальному секторі регіональної економіки, до загальної вартості основних засобів тощо.

Беззаперечно, що обсяги інвестицій служать важливою характеристикою інвестицій в регіональну економічну систему, готовності внутрішніх і зовнішніх інвесторів здійснювати інвестиції. Проте більш наочний характер мають питомі індикатори інвестування. Йдеться, зокрема, про рівень (частку) інвестицій у ВРП, в основних засобах, а також частку прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) та рівень зносу основних засобів [11].

Вказані показники дозволяють оцінювати масштаби інвестиційної діяльності в порівнянні з найбільш узагальнювальними макроекономічними параметрами, а частка ПІІ є свідченням привабливості регіональної економіки для зовнішнього інвестування з боку зарубіжних партнерів. Своєю чергою, рівень зносу основних засобів засвідчує, чи вкладають підприємства інвестиційний ресурс в оновлення матеріально-технічної та техніко-технологічної бази виробництва.

Якщо підсумувати аналіз результатів досліджень, предметом яких, власне, служить аналізування структурних характеристик в інвестиційній сфері, то можна резюмувати достатньо типові підходи стосовно наявних практик. Себто, виходячи з наявних статистичних даних, це здебільшого співвідношення реальних і фінансових інвестицій, прямих і непрямих інвестицій, довго-, середньо- і короткострокових інвестицій, інвестицій за видами активів та інвестицій за джерелами їх фінансу-

вання. Таким чином, аналіз вказаних показників дозволяє судити про переважання інвестицій у цінні папери чи в розвиток виробництва, вкладення засобів безпосередньо в об'єкти інвестування чи через фінансових посередників. Своєю чергою, структура інвестицій за строками вказує на існування в регіоні можливостей для інвестицій у довгострокові проекти, зокрема в більш капіталомістких галузях реального сектора економіки з тривалішими строками окупності інвестицій, а диверсифікація джерел залучення інвестицій є свідченням розвинутого ринку капіталу з більш збалансованими характеристиками попиту та пропозиції, відповідно з кращою інвестиційною спроможністю.

Додамо також, що аналізування співвідношень в інвестиціях за видами активів дозволяє формувати висновки стосовно раціональності використання коштів. Позитивно, коли це активна частина основних засобів, сучасна техніка та прогресивні технології.

На думку авторів, висока інвестиційна активність має сприяти зростанню продуктивності праці – головного показника ефективності в економіці, і це досягається шляхом інвестицій в модернізацію матеріально-технічної та техніко-технологічної бази виробництва, створення та впровадження інновацій, прогресивної техніки і технологій, цифровізації бізнес-процесів, а також автоматизації систем виробництва. Це також і прямий шлях до нарощення обсягів ВРП.

Своєю чергою, інвестиції повинні мати й соціальний характер, коли забезпечують розвиток інфраструктури, сталий поступ територій, поліпшують умови праці та ведуть до збільшення доходів населення, податкових надходжень у місцеві бюджети, які можуть використовувати цей ресурс на важливі соціально значущі проекти та заходи. Тож соціальний аспект інвестиційної діяльності в регіоні також слід враховувати під час аналізування інвестиційних процесів, оцінювання якості й ефективності регіональної інвестиційної політики.

На основі узагальнення вищенаведеного на *рис. 1* наведено концептуальні положення методології аналізування інвестиційних процесів у регіональній економіці.

Таким чином, на основі використання напрацьованої системи показників можна отримати комплексну картину розвитку інвестиційної діяльності в регіональній економіці. При цьому будуть враховані параметри здійснення інвестиційної діяльності на рівні суб'єктів господарювання та на макроекономічному рівні. А ці процеси взаємопов'язані та взаємообумовлені. Відповідно, ідентифікація проблемних аспектів на одному з

рівнів дозволяє краще зрозуміти їх причину. Так, низька інвестиційна активність у регіональній економіці радше обумовлена труднощами на одній із ланок інвестиційного процесу. І навпаки, легкість проходження фаз інвестиційного процесу служить мотивуючим чинником для збільшення обсягів і зростання ефективності, поліпшення макроекономічних показників інвестиційної діяльності та активності в регіоні.

Результати моніторингу та комплексного аналізу інвестиційної діяльності в регіоні служать важливим інформаційно-аналітичним підґрунтям для напрацювання якісних своєчасних рішень у межах регіональної інвестиційної політики. Водночас у нормативно-методичних засадах з аналізування слід обґрунтовувати планові значення базових показників. Відповідно, з метою їх досягнення будуть визначатися ті чи інші заходи й інструменти регіональної політики.

Своєю чергою, для визначення інструментарію регулювання інвестиційних процесів у регіоні доцільно скористатися значним зарубіжним досвідом, який напрацьовано в цій сфері. Світовий досвід дозволяє вказати на ймовірні помилки та прорахунки, а також найбільш дієві засоби активізації інвестиційної діяльності за тієї чи іншої економічної та соціальної ситуації, економічного потенціалу та ресурсної спроможності регіональної економіки.

ВИСНОВКИ

Аналізування інвестиційних процесів у регіоні дає більш комплексну картину стосовно обсягів, динаміки, структурних характеристик і ефективності інвестиційної діяльності в регіональній економіці. Для його проведення важливо сформулювати повноцінне нормативно-методичне забезпечення, що складається з підходів, методів та інструментарію аналізування та діагностики, а також системи показників. При цьому слід розуміти, що результати аналізу – це висновки щодо, з одного боку, інвестиційної активності суб'єктів господарювання, а з іншого – якості державної інвестиційної політики. Саме тому нормативно-методичне забезпечення аналізу інвестиційних процесів у регіоні складається з двох блоків: 1) мікро-, 2) макроекономічний. Критерієм першого служить легкість (оперативність, витратомісткість, ефективність) проходження стадій інвестиційного процесу, тоді як другого – внесок (обсяги, структура, якість) інвестицій у соціально-економічний розвиток регіону.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є вдосконалення методики аналізування ефективності використання інвестиційних ресурсів на регіональному рівні. ■

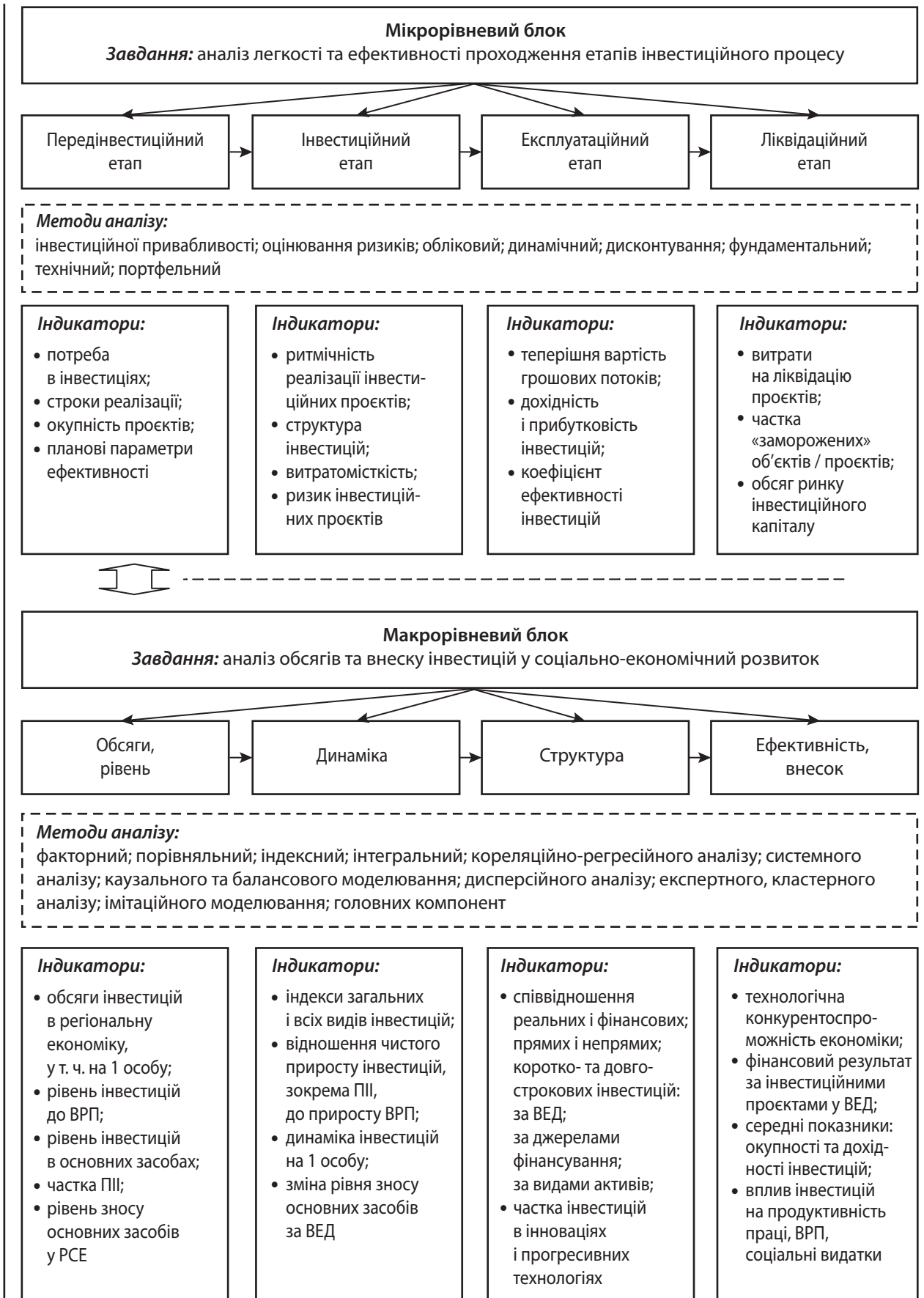

Рис. 1. Основи методології аналізування інвестиційних процесів у регіональній економіці

Джерело: авторська розробка.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Mulka O., Vasylytsiv T., Shushkova Y. et al. Assessment of the population's social resilience environment (the case of the Carpathian region of Ukraine). *Problems and Perspectives in Management*. 2022. Vol. 20. Iss. 1. P. 407–421. DOI: 10.21511/ppm.20(1).2022.33.
- Vasylytsiv T., Mulka O., Levytska O. et al. Factors of the Development of Ukraine's Digital Economy: Identification and Evaluation. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18. Iss. 2. P. 44–58. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine18.02.044>
- Грицай Т. Л. Місце та значення інвестиційного аналізу в управлінні проектами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 15. С. 8–12. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2011/4.pdf
- Економічний аналіз : навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.
- Залунін В. Ф., Левчинський Д. Л. Теоретичні і методичні основи управління інвестиційним процесом у будівництві. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 3. С. 31–35. URL: <http://surl.li/tgnxhe>
- Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: співвідношення основних понять та категорій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2008. № 101. С. 25–29. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/71.pdf>
- Криклива М. О. Методи оцінки ефективності інвестицій в сучасних умовах ведення бізнесу. *Молодий вчений*. 2019. № 1. С. 216–218. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-49>
- Мороз О. С. Розвиток інвестиційної діяльності в Україні в умовах економічної кризи 2020 року. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-8>
- Нестерова С. В. Методи оцінки ефективності інвестицій: сутність та характеристики. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1105–1110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-166>
- Різник Д. В. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60>
- Славкова А. А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>
- Спільник І., Шупа Л. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 4. С. 374–378. URL: http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15246/1/escan_2012_10%284%29__87.pdf
- Стецюк П. А., Корсаков Д. О. Методичні особливості аналізу альтернативних інвестиційних проєктів. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 4. С. 14–21. DOI: 10.31673/2415-8089.2019.041421.
- Хопчан В. М. Проблема методології аналізу інвестиційних рішень та визначення критеріїв ефективності інвестицій. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6002>

REFERENCES

- Boliukh, M. A. et al. *Ekonomichnyi analiz* [Economic Analysis]. Kyiv: KNEU, 2003.
- Hrytsai, T. L. "Mistse ta znachennia investytsiinoho analizu v upravlinni proektamy" [Place and Value of Investment Analysis in Project Management]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15 (2011): 8-12. http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2011/4.pdf
- Khopchan, V. M. "Problema metodolohii analizu investytsiinykh rishen ta vyznachennia kryteriiv efektyvnosti investytsii" [The Problem of Methodology for Analyzing Investment Decisions and Determining the Criteria for Investment Efficiency]. *Efektivna ekonomika*, no. 12 (2017). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6002>
- Kovtun, N. "Teoretychni zasady investytsiinoho protsesu ta investytsiinoi diialnosti: spivvidnoshennia osnovnykh poniat ta katehori" [Theoretical Foundations of the Investment Process and Investment Activity: Correlation of Basic Concepts and Categories]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekononika»*. no. 101 (2008): 25-29. <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/71.pdf>
- Kryklyva, M. O. "Metody otsinky efektyvnosti investytsii v suchasnykh umovakh vedennia biznesu" [Methods for Evaluating the Effectiveness of Investments in Modern Business Conditions]. *Molodyi vchenyi*, no. 1 (2019): 216-218. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-49>
- Moroz, O. S. "Rozvytok investytsiinoi diialnosti v Ukraini v umovakh ekonomichnoi kryzy 2020 roku" [Development of Investment Activities in Ukraine under the Economic Crisis of 2020]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 154 (2020): 46-50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-8>
- Mulka, O. et al. "Assessment of the population's social resilience environment (the case of the Carpathian region of Ukraine)". *Problems and Perspectives in Management*, vol. 20, no. 1 (2022): 407-421. DOI: 10.21511/ppm.20(1).2022.33
- Nesterova, S. V. "Metody otsinky efektyvnosti investytsii: sutnist ta kharakterystyky" [Methods of the Evaluation of the Investments Efficiency: Essence and Characteristics]. *Ekononika i suspilstvo*, no. 19 (2018): 1105-1110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-166>

- Riznyk, D. V. "Investytsiina diialnist v Ukraini pislia povnomashtabnoho vtorhnennia v Ukrainu" [Investment Activity in Ukraine after Full Scale Invasion to Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 48 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60>
- Slavkova, A. A., and Kolisnyk, D. R. "Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: realii v umovakh viiny ta perspektyvy povoiennoi vidbudovy" [Investment Attractiveness of Ukraine: Realities in the Context of War and Prospects for Post-War Reconstruction]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 56 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>
- Spilnyk, I., and Shupa, L. "Analiz investytsiinoi diialnosti pidpriemstva" [Analysis of Entity's Investment Activity]. *Ekonomichnyi analiz*, iss. 10, part 4 (2012): 374-378. http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15246/1/ecan_2012_10%284%29__87.pdf

- Stetsiuk, P. A., and Korsakov, D. O. "Metodychni osoblyvosti analizu alternatyvnykh investytsiinykh proektiv" [Methodological Features of the Analysis of Alternative Investment Projects]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, no. 4 (2019): 14-21. DOI: [10.31673/2415-8089.2019.041421](https://doi.org/10.31673/2415-8089.2019.041421)
- Vasyltsiv, T. et al. "Factors of the Development of Ukraine's Digital Economy: Identification and Evaluation". *Science and Innovation*, vol. 18, no. 2 (2022): 44-58. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine18.02.044>
- Zalunin, V. F., and Levchynskyi, D. L. "Teoretychni i metodychni osnovy upravlinnia investytsiynym protsesom u budivnytstvi" [Theoretical and Methodical Foundations of Management of the Investment Process in Construction]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*, iss. 3 (2013): 31-35. <http://surl.li/tgnxee>

УДК 338.2
JEL: G18; G21; L26; R11; R12
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-114-124>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

©2024 МУЗИЧЕНКО В. В.

УДК 338.2
JEL: G18; G21; L26; R11; R12

Музиченко В. В. Сучасні проблеми фінансової стійкості територій у контексті збалансованого розвитку

Проблема забезпечення фінансової стійкості територій є актуальною в умовах економічної нестабільності. Збалансований розвиток територій передбачає ефективне використання фінансових ресурсів, підтримку підприємницької активності та стабільність місцевих бюджетів. Дана стаття розглядає сучасні проблеми фінансової стійкості територій і надає рекомендації для їх збалансованого розвитку. Метою статті є виявлення проблем фінансової стійкості територій і розробка рекомендацій для їх збалансованого розвитку. Дослідження аналізує чинники, що впливають на фінансову стійкість територій, і визначає механізми підвищення фінансової стабільності регіонів. Ключовим фактором є розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ), який створює робочі місця та сприяє економічному зростанню. Підтримка МСБ включає доступ до фінансування, адміністративну підтримку та розвиток навичок підприємців. Надання кредитних гарантій, розвиток мікрофінансування та підтримка венчурного капіталу можуть підвищити фінансову стійкість МСБ. Спрощення процедур реєстрації бізнесу, зменшення регуляторних бар'єрів та прозорість податкової системи сприяють розвитку підприємницької активності. Зазначено, що з 2021 по 2023 рр. кількість підприємств у Харківській області коливалася через воєнні дії. Це суттєво вплинуло на економічну активність та підприємницький клімат у регіоні. Аналіз кількості фізичних осіб – підприємців також відображає негативні тенденції. Багато підприємців були змушені закрити свій бізнес або перемістити його до інших регіонів. Воєнні дії мали значний негативний вплив на економічну ситуацію в Харківській області, що впливає на загальну фінансову стійкість регіону. Це підкреслює необхідність підтримки бізнесу для відновлення фінансової стабільності. Продовження фінансових програм підтримки МСБ допоможе зміцнити фінансову стійкість регіону.

Ключові слова: фінансова стійкість, збалансований розвиток, малий і середній бізнес, місцеві бюджети, економічна нестабільність, підтримка підприємництва.

Рис.: 2. Табл.: 1. Бібл.: 15.

Музиченко Вікторія Владиславівна – аспірант кафедри економіки та маркетингу, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Чорноглазівська, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: vittoria98.gromakova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5389-6969>

UDC 338.2
JEL: G18; G21; L26; R11; R12

Muzychenko V. V. Modern Problems of Financial Stability of Territories in the Context of Balanced Development

The problem of ensuring the financial sustainability of territories is relevant in conditions of economic instability. Balanced development of territories involves the efficient use of financial resources, support for entrepreneurial activity, and stability of local budgets. This article examines the contemporary problems of financial sustainability of territories and provides recommendations for their balanced development. The aim of the article is to identify problems of financial sustainability of territories and develop recommendations for their balanced development. The study analyzes the factors influencing the financial sustainability